

Wanda Szata

AIDS I ZAKAŻENIE HIV W 1993 ROKU*

W 1993 roku w Polsce rozpoznano 65 zachorowań na AIDS, które zgłoszono i zarejestrowano** w Zakładzie Epidemiologii PZH. Była to liczba największa od początku rejestracji AIDS. Przewyższała liczbę zachorowań w 1992 r. o 30, a medianę za lata 1987-1991 - o 44. Zapadalność wynosiła 0,17 na 100 000 mieszkańców - więcej niż we wszystkich poprzednich latach.

Siedem zachorowań rozpoznanych w 1993 r. zgłoszono z opóźnieniem - do końca listopada 1994 r.

Wśród chorych było 19 homo- i biseksualistów, 31 stosujących dożylnie środki odurzające, 11 zakażonych drogą kontaktów heteroseksualnych, córka kobiety zakażonej HIV, chory na hemofilię, więzień, który wstrzyknął sobie krew zakażoną HIV oraz mężczyzna, w przypadku którego nie udało się jednoznacznie określić drogi zakażenia.

Zarejestrowano zachorowania 57 mężczyzn i 8 kobiet w wieku: trzech lat - 1 osoba, 20-29 lat - 16 osób, 30-39 - 35, 40-49 - 8, 50-59 - 4 oraz powyżej 60 lat - 1 osoba.

Zachorowania zaklasyfikowano do następujących tzw. kategorii choroby: zakażenia oportunistyczne - 59, zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia HIV - 4 oraz po jednym: encefalopatia związana z zakażeniem HIV i chłoniak immunoblastyczny.

Wśród przypadków odnotowanych od lipca 1993 r. zarejestrowano 8 ze wskazaniem na bliżej nieokreślone zakażenie oportunistyczne. W pozostałych przypadkach podano następujące choroby wskaźnikowe: zapalenie płuc wywołane przez *Pneumocystis carinii* - 11 (w tym po jednym z towarzyszącą gruźlicą płuc i kandydozą oskrzeli), gruźlica płuc - 7, kandydoza przełyku - 6 (w tym po jednym z towarzyszącą gruźlicą prosówkową i encefalopatią), nawracające zapalenie płuc - 4 (w tym jedno z towarzyszącą chorobą wywołaną CMV), zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia HIV - 3, kryptokokoza pozapłucna - 2, oraz po jednym: bliżej nieokreślona mykobakterioza, toksoplazmoza mózgu, chłoniak immunoblastyczny i encefalopatia związana z zakażeniem HIV.

* dane uzupełniane do stycznia 1995 r. włącznie;

** dane o zachorowaniach na AIDS korygowano z uwzględnieniem tzw. kategorii choroby, a od lipca 1993 r. - choroby (chorób) wskazującej (-cych) na AIDS wg wykazu europejskiej definicji do celów nadzoru epidemiologicznego, skorygowanej w 1993 r. W marcu 1994 r. wykaz został poszerzony o choroby, o których dane są niepełne (zakażenie oportunistyczne, bliżej nieokreślone; chłoniak, bliżej nieokreślony). Od 31 stycznia 1995 r. - w miarę napływania danych od lekarzy rozpoznających ten zespół - Zakład Epidemiologii PZH informuje o liczbie komórek CD4 oznaczonej w odnotowanych przypadkach AIDS.

Od rozpoczęcia rejestracji do 31 grudnia 1993 r. rozpoznano w Polsce ogółem 196 zachorowań na AIDS, mieszczących się w następujących kategoriach rozpoznania: zakażenie (-a) oportunistyczne – u 171 osób, mięsak Kaposiego – u 2 osób, zakażenie (-a) oportunistyczne i mięsak Kaposiego – u 6 osób, chłoniak – u 2 osób, encefalopatia związana z zakażeniem HIV – u 4 osób oraz zespół wyniszczenia w przebiegu zakażenia HIV – u 11 osób.

Inne zbiorcze dane o chorych, u których AIDS rozpoznano w latach 1986–1993, podano w tabelach od I do IV. Dane te wskazują m.in., że:

W 1993 r. i w 1992 r. zarejestrowano podobną liczbę zgonów chorych na AIDS.

– Wśród ogółu chorych liczba homo- i biseksualistów była zbliżona do liczby stosujących dożylnie środki odurzające (odpowiednio: 41,8% i 42,8%). Natomiast wśród zmarłych najliczniejsi byli homo- i biseksualiści (54,8% ogółu zgonów).

Tabela I. Liczba zachorowań* i zgonów** chorych na AIDS w Polsce w latach 1986–1993 wg grup przenoszenia zakażenia

Rok	Zachorowania						Zgony				
	H-/Bi	N	He	I	Bd	ogółem	H-/Bi	N	He	Bd	ogółem
1986	1					1	1				1
1987	1		1			2	1		1		2
1988	2					2	2				2
1989	17	6	1			24	11	3			14
1990	13	5	3			21	8	1	3		12
1991	16	24	4	1	1	46	9	3		1	13
1992	13	18	2	2		35	13	11	4		28
1993	19	31	11	3	1	65	12	13	4	3	32
Razem	82	84	22	6	2	196	57	31	12	4	104

* wg roku rozpoznania; ** – wg daty zgonu;

H-/Bi – homo- i biseksualiści, N – stosujący dożylnie środki odurzające, He – zakażeni drogą kontaktów heteroseksualnych, I – inni, Bd – brak danych

Tabela II. Zachorowania na AIDS w Polsce w latach 1986–1993. Podział wg płci, wieku* i grupy przenoszenia zakażenia

Wiek* (lata)	Płeć			Grupa przenoszenia zakażenia					
	M	K	ogółem	H-/Bi	N	He	I	Bd	ogółem
<20	2	2	4		2		2		4
20–29	40	12	52	7	40	4	1		52
30–39	74	7	81	32	38	9	1	1	81
40–49	39		39	27	4	5	2	1	39
50–59	12	1	13	9		4			13
>60	7		7	7					7
Razem	174	22	196	82	84	22	6	2	196

* dokładny wiek (lata) w chwili rozpoznania AIDS;

M – mężczyźni, K – kobiety, H-/Bi – homo- i biseksualiści, N – stosujący dożylnie środki odurzające, He – zakażeni drogą kontaktów heteroseksualnych, I – inni, Bd – brak danych

Tabela III. Zachorowania na AIDS w Polsce w latach 1986-1993. Podział wg województw*

Województwo	1993 rok				Liczba chorych w latach 1986-1993		
	zachorowania		zgony		żyjący	zmarli	ogółem
	liczba	zapad.	liczba	umierał.			
1	2	3	4	5	6	7	8
POLSKA	65	0,17	32	0,08	79	117** [104]	196
1. St. warszawskie	22	0,91	11	0,46	34	43 [36]	77
2. Białkopodlaskie							
3. Białostockie							
4. Bielskie					1	2 [2]	3
5. Bydgoskie	4	0,36	2	0,18	3	5 [4]	8
6. Chełmskie							
7. Ciechanowskie						1 [1]	1
8. Częstochowskie							
9. Elbląskie	1	0,20	1	0,20	1	2 [2]	3
10. Gdańskie	7	0,49	2	0,14	5	7 [7]	12
11. Gorzowskie							
12. Jeleniogórskie	2	0,38	1	0,19	1	2 [2]	3
13. Kaliskie						1 [1]	1
14. Katowickie	8	0,20	4	0,10	3	11 [11]	14
15. Kieleckie						1 [1]	1
16. Konińskie							
17. Koszalińskie							
18. M. krakowskie							
19. Krośnieńskie							
20. Legnickie	2	0,38			2		2
21. Leszczyńskie	1	0,25			1		1
22. Lubelskie						1 [1]	1
23. Łomżyńskie					1		1
24. M. łódzkie	2	0,18	6	0,53		10 [10]	10
25. Nowosądeckie							
26. Olsztyńskie					1		1
27. Opolskie	1	0,10			2	1 [1]	3
28. Ostrołęckie					1		1
29. Piłskie							
30. Piotrkowskie							
31. Płockie	1	0,19			1		1
32. Poznańskie						1 [1]	1
33. Przemyskie	1	0,24			1	1 [1]	2
34. Radomskie	1	0,13	1	0,13	4	4 [4]	8
35. Rzeszowskie						1 [1]	1
36. Siedleckie	1	0,15			3	1	4
37. Sieradzkie							
38. Skierniewickie							
39. Słupskie						1 [1]	1
40. Suwalskie	1	0,21	1	0,21	1	1 [1]	2
41. Szczecińskie						1 [1]	1
42. Tarnobrzeskie						1 [1]	1

1	2	3	4	5	6	7	8
43. Tarnowskie	1	0,15			1		1
44. Toruńskie	3	0,45	1	0,15	2	2 [1]	4
45. Wałbrzyskie						2 [2]	2
46. Włocławskie						1	1
47. Wrocławskie	3	0,26	1	0,09	5	11 [10]	16
48. Zamojskie							
49. Zielonogórskie	3	0,45	1	0,15	5	2 [1]	7

* rejestrowanie wg adresu stałego miejsca zamieszkania;

** liczba chorych, u których AIDS rozpoznano w latach 1986-1993, zmarłych do końca 1994 r.;

[] - liczba zmarłych do końca 1993 r.

Tabela IV. Zachorowania na AIDS w latach 1986-1993. Podział wg roku rozpoznania AIDS oraz czasu między stwierdzeniem zakażenia HIV i zachorowania na AIDS.

Rok rozpoznania AIDS	Czas między stwierdzeniem zakaż. HIV i zachor. na AIDS				
	rozpoznanie równoczesne	poniżej 1 roku	rok do 3 lat	powyżej 3 lat	ogółem
1986-1988	5				5
1989	13	4	5	2	24
1990	8	9	3	1	21
1991	5	20	19	2	46
1992	5	11	10	9	35
1993	12	14	12	27	65
Razem	48	58	49	41	196

- Dwudziestu dwu chorych (11,2%) zakażyło się drogą kontaktów heteroseksualnych.

- Większość chorych (88,8%) stanowili mężczyźni, a wśród nich (46,5%) homo- i biseksualiści.

- Szesnaście chorych kobiet to narkomanki, pięć zakażyło się drogą kontaktów heteroseksualnych, jedna jest córką kobiety zakażonej HIV.

Ogółem wśród chorych oraz wśród mężczyzn dominowała liczebnie grupa wieku 30-39 lat (tab. II; odpowiednio: 41,3% i 42,5%), a wśród kobiet - 20-29 lat (12 na 22 chore). Homo- i biseksualiści byli prawie równo liczni w grupach wieku 30-39 i 40-49 lat, narkomani - 20-29 i 30-39 lat.

W 1993 r. odnotowano zachorowania na AIDS w dziewiętnastu województwach, a w latach 1986-1993 - ogółem w trzydziestu czterech. Najliczniejsza grupa chorych miała adres stałego miejsca zamieszkania w woj. st. warszawskim (tab. I; 39,3% ogółu chorych).

W województwach, w których w 1993 r. rozpoznano zachorowania na AIDS, zapadalność na 100 000 mieszkańców mieściła się w granicach od 0,91 (woj. st. warszawskie) do 0,10 (woj. opolskie); w 15 województwach przewyższała przeciętną dla Polski (tab. III).

W 1993 r. w Polsce odnotowano ogółem 32 zgony chorych na AIDS – w dwunastu województwach. Umieralność wynosiła 0,08 na 100 000 mieszkańców i była zbliżona do odnotowanej w 1992 r. W poszczególnych województwach wahała się od 0,53 (w woj. łódzkim) do 0,09 (w woj. wrocławskim).

W latach 1986–1993 najczęściej zachorowań na AIDS rozpoznano w odstępie do jednego roku między stwierdzeniem zakażenia HIV a AIDS (tab. IV). Natomiast w 1993 r. zachorowania rozpoznane w odstępie powyżej 3 lat między stwierdzeniem zakażenia HIV i AIDS były liczniejsze niż w poprzednich latach i stanowiły 41,5% ogółu zachorowań w tym roku.

Od 1 stycznia do 31 grudnia 1993 r. u obywateli polskich wykonano ogółem 1 123 465 badań przesiewowych w kierunku przeciwciał anti-HIV (tab. V). Było to o 18 211 mniej niż w 1992 r. Podobnie jak w poprzednich latach większość badań (85,3%) wykonano wśród kandydatów na dawców krwi, nasienia, tkanek i narządów. Liczba badań u obywateli polskich z następujących grup: homo- i biseksualiści, używający środków odurzających, osoby trudniące się prostytutką, biorcy krwi oraz chorzy na hemofilię, wynosiła łącznie 15 786, co stanowiło 1,4% ogółu badań wykonanych u Polaków i było liczbą nieco większą (o 262 badania) niż w 1992 r. W większości wymienionych wyżej grup odnotowano mniejszą liczbę wykonanych badań niż w 1992 r.; wyraźnie większa (o 1428 badań) była ona wśród biorców krwi, nasienia i tkanek.

Tabela V. Nowo wykryte zakażenia HIV obywateli polskich w 1993 r.

Grupa badanych	Liczba			
	serologicznie dodatnich osób*		wykonanych badań**	serologicznie dodatnich na 100 wykonanych badań
	ogółem	odsetek ogółu zakażonych		
Homo- i biseksualiści	22	5,7	519	4,2
Używający środków odurzających	205	53,4	7042	2,9
Osoby trudniące się prostytutką	1	0,3	751	0,1
Biorcy krwi, nasienia, tkanek i narządów	–	–	7182	–
Chorzy na hemofilię	–	–	292	–
Osoby z ww. grup – razem	228	59,4	15786	1,5
Dawcy krwi***	12	3,1	958258	0,001
Inni/brak danych	144	37,5	149421	x
Obywatele polscy ogółem	384	100,0	1123465	0,03
Obcokrajowcy	–	–	1324	–

* bez MSW, PKP,

** bez MON, MSW, PKP

*** wg danych Instytutu Hematologii i Transfuzjologii

c.d. tab. VI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
7. Ciechanowskie	-	1	-	-	-	-	-	1	0,3	0,2
8. Częstochowskie	-	1	-	-	1	-	1	3	0,8	0,4
9. Elbląskie	-	3	-	-	-	-	-	3	0,8	0,6
10. Gdańskie	1	9	-	-	1	-	12	23	6,0	1,6
11. Gorzowskie	-	1	-	-	-	-	2	3	0,8	0,6
12. Jeleniogórskie	-	3	-	-	-	-	-	3	0,8	0,6
13. Kaliskie	-	2	-	-	-	-	-	2	0,5	0,3
14. Katowickie	1	31	3	-	-	-	20	55	14,3	1,4
15. Kieleckie	-	3	1	-	-	-	1	5	1,3	0,4
16. Konińskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17. Koszalińskie	-	-	-	-	-	-	1	1	0,3	0,2
18. M. krakowskie	-	1	1	-	-	-	4	6	1,6	0,5
19. Krośnieńskie	-	1	-	-	-	-	1	2	0,5	0,4
20. Legnickie	-	16	-	-	1	-	3	20	5,2	3,8
21. Leszczyńskie	-	1	-	-	-	-	-	1	0,3	0,3
22. Lubelskie	-	6	-	-	-	-	2	8	2,1	0,8
23. Łomżyńskie	-	3	-	-	-	-	1	4	1,0	1,1
24. M. łódzkie	1	1	-	-	2	-	1	5	1,3	0,4
25. Nowosądeckie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26. Olsztyńskie	-	-	-	-	1	-	-	1	0,3	0,1
27. Opolskie	-	2	1	-	2	-	3	8	2,1	0,8
28. Ostrołęckie	-	1	-	-	1	-	2	4	1,0	1,0
29. Piłskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30. Piotrkowskie	-	2	-	-	2	-	1	5	1,3	0,8
31. Płockie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32. Poznańskie	-	1	-	-	1	-	1	3	0,8	0,2
33. Przemyskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34. Radomskie	-	-	-	-	-	1	-	1	0,3	0,1
35. Rzeszowskie	-	2	-	-	-	-	1	3	0,8	0,4
36. Siedleckie	-	2	-	1	-	-	-	3	0,8	0,5
37. Sieradzkie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
38. Skierniewickie	-	2	-	-	-	-	-	2	0,5	0,5
39. Słupskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40. Suwalskie	-	-	-	-	3	-	3	6	1,6	1,2
41. Szczecińskie	1	5	-	-	-	-	4	10	2,6	1,0
42. Tarnobrzeskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
43. Tarnowskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
44. Toruńskie	1	5	-	-	-	-	2	8	2,1	1,2
45. Wałbrzyskie	1	16	1	-	-	-	1	19	4,9	2,6
46. Włocławskie	1	-	-	-	-	-	1	2	0,5	0,5
47. Wrocławskie	-	11	-	-	-	-	3	14	3,6	1,2
48. Zamojskie	-	1	-	-	-	-	1	2	0,5	0,4
49. Zielonogórskie	-	20	-	-	-	-	3	23	6,0	3,4
Brak adresu	2	27	-	-	3	1	24	57	14,8	*

* zestawienie wg adresu stałego miejsca zamieszkania; H-/Bi - homo- i biseksualiści; N - używający środków odurzających; D - dawcy krwi; P - osoby trudniące się prostytucją; He - zakażeni drogą kontaktów heteroseksualnych; Dz - dzieci - z wyłączeniem uwzględnionych w poprzednich grupach; Bd - osoby, o których brak danych; ** - ludność stan w dniu 30.VI.1993 r., dane GUS

Podsumowując można stwierdzić, że w Polsce sytuacja epidemiologiczna jest dość korzystna w porównaniu z sytuacją w krajach, w których epidemia zakażeń HIV i AIDS wystąpiła wcześniej. Niemniej jednak – pomimo zmiany kryterium rejestracji zachorowań na AIDS – odnotowano pewien wzrost ich liczby, choć część z nich zgłoszono z opóźnieniem. Należy przewidywać dalszy wzrost liczby zachorowań, co może wynikać zarówno z poprawy rozpoznawania AIDS jak i rozwoju tego zespołu u kolejnych zakażonych. Ponadto stwierdzenie zachorowań na AIDS u stosunkowo licznej grupy osób, u których zakażenie wykryto przed ponad trzema laty, może świadczyć o nieco częstszym niż dawniej potwierdzaniu obecności przeciwciał anty-HIV u zakażonych bez- lub skąpoobjawowo.

Sądzi się, iż lokalizowanie się stosunkowo dużej liczby zakażeń w określonych rejonach Polski, może być w pewnym stopniu związane m.in. z rozpowszechnieniem narkomanii i endemizacją zakażeń. Trudno tu jednak wykluczyć wpływ dostępności placówek diagnostycznych i leczniczych.

Zaobserwowane zmniejszanie się liczby rejestrowanych rocznie nowo wykrytych zakażeń może być przejściowe, wynikać z różnych przyczyn i łatwo ulec zahamowaniu w związku z ewentualnym zakażeniem się następnych grup osób lub wykrywaniem wcześniejszych zakażeń. Przyszłość sytuacji epidemiologicznej w tym zakresie będzie więc zależała m.in. od dynamiki szerzenia się zakażeń wśród używających środków odurzających, ryzykowności zachowań osób heteroseksualnych oraz ograniczenia możliwości szerzenia się HIV w placówkach służby zdrowia.